V-dik évfolyam. 156-ik szám Kolozsvátt, csütörtök julius 13 1871

Előfizetési feltételek:
Évre . . . . . 16 frt — kr.
Félévre . . . . . 8 „ — „
Negyedévre . . . . 4 „ — „
Havonként . . . . 1 „ 50 „

M. jelenik minden nap ünnep utáni napokat kivéve

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Mnostorutcza a L. Bányai ház alatt.

MAGYAR POLGÁR.

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetési dijak.
Ötször hasábozott sor ára 6 kr Bélyegdij minden hirdetésnél 30 kr. Nagyobb hirdetéseknél külön kedvezményt is nyujt a kiadó-hivatal.

Fiók kiadó hivatalok:
Tordán: Retczár és Harmathnál.
Deésen: Krémer Sámuel.
Enyeden: Vokál János.
Szamosujvártt: Csausz testvérek.
Kolozsvártt: Stein J. és Demjén L.
M.-Vásárhelyt: Wittich Józsefnél.

A „Magyar Polgár“ előfizetési feltételei.

Egész évre . . 16 frt.
Félévre . . . 8 frt — kr.
Negyedévre . 4 frt — kr.
Egy hóra . . 1 frt 50 kr.

☞ **Hirdetéseket a legjutányosb áron elfogad**
A M. Polgár kiadóhivatala.

KOLOZSVÁR, JULIUS 12.

A megyei állandó választmány.

(Folytatása és vége.)

13. §.

A szakosztály első és legsürgösb teendőjét a 11. §. a) alatti javaslat képezi, a mennyiben a községek rendezéséről szóló 1871. XVIII. t. cz. 65. §-a szerint e javaslat szabályrendelet alakjában való elfogadásának két hónappal a megye uj szervezése után meg kell történni.

A szakosztály feladata végül az állandó választmány utján véleményt adni az iránt is, hogy a 12-ik §-ban felsorolt teendők némelyikét mennyiben bizza a megyei közgyülés egyes tisztviselőkre.

13. §.

A katonai szakosztály működése általában a katonai ügyekre vonatkozó javaslattétel, ujonczozási intézkedések, ideiglenes és állandó katonai elszállásolások, s a hadügyi törkények és kormányintézkedések gyakorlati alkalmazásának figyelemmel kisérése s netaláni hiányaik orvoslását illető felterjesztések inditványba hozatala körül öszpontosul.

Az ujonczozás polgári vezetésére valamely megyei állító járásban — ha a központi tisztviselőket hivatalos teendők tartják vissza — e szakosztály tagjainak egyikét küldheti ki az alispán, a központi tisztviselők részére megállapitott utazási átalányból fizetendő öt forint fuvar- és napidij mellett.

15. §.

Az állandó választmány minden ülését az alispán hivja össze az ülés határnapja előtt legalább tizenegy nappal, és pedig az őszi és tavaszi közgyüléseket legalább husz, az ezeken kivül tartandókat három nappal megelőző időpontra.

Az alispán, illetőleg az állandó választmány elnöke (2. §.) állapitja meg a tárgyalás alá veendő ügyek sorrendjét is. Az állandó választmányhoz véleményadás végett áttett ügyeknek, s a szakosztályok jelentéseinek tárgyalása mindig megelőzi azonban a magán inditványokét.

Oly magán inditványok, melyek a bizottsági közgyülés előtt csak 24 órával jelentettek be az alispánnak, kizárólag azon esetben tehetők át az állandó választmányhoz, ha ezen áttételt az inditványozón kivül még tiz bizottsági tag kivánja. Ilyenkor az állandó választmány a kérdéses tárgyat azonnal fölvenni s véleményével együtt a bizottság másnapi ülésében előterjeszteni köteles.

16. §.

Azon ügyeknek, melyek nem kerülnek szakosztályi tárgyalás alá, előadója a választmányi ülés jegyzője; véleményeiknek előadóit az állandó választmányba a szakosztályok magok választják meg.

A szőnyegen forgó tárgy érdeméhez minden tag csak kétszer szólhat, fenntartatván ezenkivül az előadóknak s önálló inditványok tevőinek a zárbeszéd joga is.

17. §.

A tanácskozás nyilvánosan történik; a jelenlevők közül három tagnak kivánata azonban azt bármikor zárttá teheti. A szakosztályok tanácskozásaira azonban hallgatóság nem bocsáttatik.

Az elnök s a választmány többségének egyetértésével megállapitott kérdések eldöntése mindig nyilt szavazás által eszközöltetik. Ha a szavazatok száma egyenlő, vagy ha — a szavazatok több felé oszolván — nem nyerhető általános többség: mindkét, illetőleg utóbbi esetben a legtöbb szavazatot nyert két véleményn az állandó választmány, vagy — ha ennek kebelében folyt a tanácskozás — a közgyülés elé terjesztetik.

18. §.

Ki az állandó választmány ülésein három közgyülés előtt meg nem jelent, s elmaradását kellően igazolni nem képes: a választmányból kilépettnek tekintetik s helyébe a legközelebbi közgyülésen (4. §.) más bizottsági tag fog beválasztatni.

Az elsőfolyamodásu királyi törvényszékek és járásbiróságok székhelyei.

A királyi ministerium az 1871. XXXII. törvényczikk 1., 2. és 3-ik § aiban nyert felhatalmazás alapján rendeli:

1. §.

Az elsőfolyamodásu királyi törvényszékek és járásbiróságok székhelyei és a járásoknak a törvényszéki kerületekbe való beosztása következőleg állapittatik meg:

(A Királyhágón tuliakat térhiányában kihagytuk. Szerk.)

A törvényszékek székhelyei.	A járásbiróságok székhelyei.
Kolozsvár.	Kolozsvár.
	Bánffi Hunyad.
	Kolozs.
	Mócs.
Szamos-Ujvár.	Szamos-Ujvár.
	Hid Almás.
	Pánczél Cseh.
	Szék.
Torda.	Torda.
	Maros Ludas.
	Felvincz.
	Alsó Jára.
Nagy-Enyed.	Nagy-Enyed.
	Maros-Ujvár.
	Balázsfalva.
Gyula-Fejérvár.	Gyula-Fejérvár.
	Algyógy.
	Szászváros.
Abrudbánya.	Abrudbánya.
	Topánfalva.
Déva.	Déva.
	Maros Illye.
	Vajda-Hunyad.
Hátszeg.	Hátszeg.
	Puj.
Nagy-Szeben.	Nagy Szeben.
	Szász-Sebes.
	Szelistye.
	Uj-Egyház.
	Szerdahely.
Fogaras.	Fogaras.
	Sárkány.
	Zernyest.
Brassó.	Brassó.
	Hosszufalu.
Sepsi Sz.-György.	S.-Sz.-György.
	Baróth.
Kézdi Vásárhely.	Kézdi-Vásárhely.
	Kovászna.
	Csik-Szereda.
	Csik-Sz.-Márton.
Gy.-Sz.-Miklós.	Gy.-Sz.-Miklós.
Beszterce.	Beszterce.
	Teke.
Naszód.	Naszód.
	Ó-Radna.
Deés.	Deés.
	Bethlen.
	Magyar-Lápos.
Marosvásárhely.	Marosvásárhely.
	Nyárád Szereda.
	Mező-Bánd.
	Szász-Régen.
	Dicső-Sz.-Márton.
Székely-Udvarhely.	Sz.-Udvarhely.
	Sz.-Keresztur.
	Etéd.
Segesvár.	Segesvár.
	Kőhalom.
	Nagy-Sink.
Medgyes.	Medgyes.
	Erzsébetváros.
	Bolkács.

4. §.

Bányaügyekben a következő törvényhatóságok ruháztatnak fel birói hatósággal a Királyhágón inneni részekben:

A gy.-fehérvári k. törvényszék, a maros vásárhelyi kir. tábla és a körösbányai k. törvényszék területein.

Esküdtszéki birói hatóságok.

Az esküdtszékek rendezéséről szóló törvény megalkotásáig, a sajtó utján elkövetett oly büntetendő cselekvények felett, a melyek esküdtszék elébe utalvák, a következő törvényszékek ruháztatnak fel birói hatósággal a Királyhágón inneni részekben.

1. **A kolozsvári kir. törvényszék**: a kolozsvári, tordai, szamosujvári, enyedi, gyulafehérvári, abrudbányai és déési törvényszékek területén.

2. **A nagyszebeni k. törvényszék**: a nagy-szebeni, fogarasi, brassói, segesvári, medgyesi, dévai és hátszegi törvényszékek területein.

3. **A maros-vásárhelyi k. törvényszék**: a maros-vásárhelyi, naszódi, beszterczei, sepsi-szentgyörgyi, kézdi vásárhelyi, csik-szeredai, gyergyó-szentmiklósi, és székely udvarhelyi törvényszékek területein.

Gazdasági rövid jegyzetek Svájczban.

(Vége.)

Gyümölcsfáik: az alma, körtve, dió, cseresznye, kevés szilvafa. Igen szép faiskolákat láthatni a népnél. A gyümölcsfára sok gondot forditanak, a száraz vagy fölösleges ágakat gondosan lemetszik, a mohát késsel, kefével letakaritják, rákot, revet kimetszik, helyét kő és mésszel kitömik, az ily kitöméseket gyakran egészen beforrja a fa, mint a genfi botanicus kert melletti sétatér vadgesztenyéinél láthatni legszebben, de máshol is, ez czélszerü nagyon, mert amellett, hogy igy az ártalmas rovarok kizáratnak, még a szelek hatásának is jobban ellenáll a fa.

A házak mellett és virágos kertekben, ugy a vidéken mint városokon igen szép spalierokat láthatni szőlő, körte és nyári baraczkfából, továbbá különbféle alakra nevelt törpe alma és körtvefákat.

Minthogy pedig sok a gyümölcsfa, rendesen sok a gyümölcs is, pl. statisticai kimutatás szerint Tschudi emliti, hogy a thurgaui cantonban 900,000 gyümölcsfa van s igy minden lakosra 10 fa esik, minden juchart földre 5—6, ezen cantonban a gyümölcsből átlagos évi tiszta bevétel két millió frank, egyes birtokosok csak a cseresznyéből évente 1200—1600 frankot kapnak. — Az aargaui cantonban

Uj „Erdélyi Muzeum.“

A commune ügyésze.

(Vége.)

Rigault 1868-ban egy collegiumra adta fejét, orvostant hallgatott, nem azért tette, hogy tanulmányait folytassa, ő ezáltal csak az akademicus jegyre akart szert tenni, melynek segitségével a bonctermekbe befészkelhette magát, melyekből aztán deák minőségében számtalan értesitést, nyilatkozatot, felhivást, aláirást, feliratot és tiltakozást bocsáthatott ki, irhatott alá a lapok számára. Ebben az időben szakadatlan, lázas tevékenységet fejtett ki. Meghalt valamely hazafi: ő fogalmazta a gyászhirt, ő vásárolta a koszorukat, ő rendezte a temetési szertartást. Szükség volt pénzre egy uj lap alapitására: ő járta meg a tőkepénzeseket, ő vezette az „akasztófára való polgárok“ névsorát, ezektől csikarta, hizelegte ki a szükséges összeget, Ha nem akartak lépre menni, akkor denunciálta őket mint Pietri agenseit. Összeállitott egy becsület-birósógot, melynek üléseit valamely korcsmában vagy kávéházban személyesen mint elnök megnyitá, a melyeken mint ügyész szónokolt, s mint irnok lajstromozta az itéletet. Tevékenysége valóban csodálatos volt: egyetlen egy nap alatt kieszközölte egy gyülés megtartására az engedélyt; Menilmontanton meglátogatott egy democrata mühelyet, hozott egy tiltakozást egy politicai lap számára, benyujtott egy csomó iratot az államügyész titoknokságánál, egy lanyha pártfelet kérdőre vont, a törvényhozó testületben ujságokat hajhászott, egy elfogott proletariusért egy véleményt szerkesztett, meglátogatta a St. Pelagie foglyait, az „öregtől“ (Blanqui) egy levélmásolatot kért s aztán a Prè-aux-Clercs valamely csapszékében tölte el az éjszakát.

Általános volt a csodálkozás, midőn Rigault a márczius 18-ki felkelés után a központi bizottság által mint rendőrségi delegatus küldetett ki, midőn a városházi dictátorok e minőségben megerősitették, s midőn végre a commune ügyészévé avattatott fel. Azok, kik e fiatal ember multját ismerték, nem voltak meglepve, mert mindig különös előszeretettel viseltetett a rendőrségi foglakozás iránt. 1866 óta egytől egyig ismerte a rendőrbiztosokat, tiszteket; a rendőrkémek viselt dolgainak minden részletét ő tudta legjobban.

Mig Breton, Soret, Munier és más agensei a rendőrségnek megbizatást kaptak, hogy a latin negyed bizonyos egyéniségeit megfigyeljék: addig Rigault őket figyeltette s ezáltal a rendőrség igyekezetét megbénitotta, paralysálta.

A rendőrségi dolgok iránt táplált előszeretete mellett Rigault nagy tudvágygyal viseltetett az igazságügyi palota ügyei iránt, s kevés lehet azoknak száma, kik a politikai dolgok criminális codexében az övéhez hasonló jártassággal birtak volna. Ismerete e nemével nemcsak irótársainak és a deákságnak, hanem a törvény embereinek is imponált. Törzsalakja volt ő az igazságügyi palotának, s többnyire a Pas perdus termében volt kapható. E helyen találkozott s tanácskozott a politikai üldözések menete felett későbbi áldozatával: Chaudey ügyvéddel, kit e minőségéért nem szeretett, mint publicistát gyülölt, s a kire a „Girondista“ gaz-nevet alkalmazta.

Sok mindenféle ügy követelte jelenlétét a palotában. Megjelent ott mint tanu, mint hirlapiró, ügyelt az „Internationale“ tagjainak magatartására, tanácsát osztogatta a vádlottaknak, néha maga is vádlott volt. Legalább tizszer itéltetett el. Magától értetődik, hogy a vádlottak padján nagy fényt üzött a forradalmi szótár nagy phrasisaival. Egyszer a császári ügyészt „nyilvános polgár vádlónak“ szólitotta, máskor igy czimezte levelét: „A Grandperret nevezetü polgárnak.“ Ily esetekben biztos lehetett, hogy alkalmazott élcze nagy viszhangot fog kelteni társai sorában; ilyenkor fedezetük alatt hagyta el a palotát, hogy valami ivodába bevonuljon.

Egy estve, melyen a hatodik kamara ismét elitélte, a Sainte Chapelle udvarán keresztül menve egy rongyos egyén által üdvözöltetett. Rigault a rongyos felé fordulva karon fogta s e szavakkal végzé a bemutatást: „Tolvaj polgár! és ezek itt barátim! Uraim! ez egy collectivista, kit a Mazasban volt szerencsém megismerhetni.“

Rigault rendes arczátlanságával már septemb. negyedikén fészkelte be magát a rendőrfőnökség hivatalában s azon volt, hogy a commune utait egyengesse. Az octob. 31-iki felkelési kisérlet meghiusulása után beadta lemondását s ismét a hirlapirodalomra adta magát még pedig a „Patrie en danger“ hasábjain, mely lap tele volt a legdühösebb uszitásokkal „a kapu előtti ellenség“ ellen.

De a helyett, hogy az aggok és ifjak példáját követve maga is felment volna a sánczokra, kényelmesebbnek találta a korcsmákban való dőzsölést és üres szónoklást. A midőn e miatt kérdőre vonták, szokott cynismusával azt felelte: „Oly védője vagyok én a városnak mint a többiek, avval a különbséggel, hogy a szobámban vagyok tüzér.“

A márczius 18-iki forradalom ismét az események felszinére veté, s huszadikán mint delegátus vonult be a rendőrségi hivatalba. Otthonosan, mindjárt egy karszékbe dőlt.

Egy hivatalnokot vett észre. „Mit akar ön, polgár?“ mordult rá.

„Uram — szólt a hivatalnok — elődje, Duval ur ide rendelt.“ „Ön?“ „A letéti osztály igazgatója,“ — “Coré ugye? tudom én azt, ezennel hivataláról le van téve!“ — „Erre — mondá Coré — önnek nincsen joga, engemet a kormány nevezett ki s csak a kormány tehet le.“ „Nekem az egész törvényes lim-lommal, semmi közöm, én forradalmat csinálok — felelt Rigault — hát nem akarja magát letétetni?“. „Nem tudnám magamat rászánni.“ „Jól van, várjon.“ Rigault pár szót irt egy papir szeletre s gunyos mosolylyal átnyujtá Corénak s igy szólt: „Az ön dolga most már rendben van, ön le van téve és egyszersmind el van fogva. Örök veszessétek ezt az embert a börtönbe, hamar. Előre.“ — Coré volt a commune első foglya. —

A márczius 26-iki választások megerősitették Rigault t, mint commune tagot s a rendeletek zápora megindult; a clerus, gyülöletének e régi tárgya mindjárt első lett a sorban, a papok, a volt rendőrök, zsandárok egyáltalában minden gyanusnak denunciált egyén elfogatott s börtönbe került. Sürgetésére a commune és a jólétibizottság részéről is elnyomattak azok a hirlapok, melyek nem tetszettek.

Ő kezdeményezte a tábornokok elfogatását, felügyeletét és alkalmilag elfogatását az uj kormány méltóságainak.

Mialatt a foederáltak a legjobb ügyhöz méltó hősiességgel és elszántsággal minden nap koczkára vetették életőket a versaillesiak ellen, azalatt a commune ujdonsült ügyésze egy tarka barka eszményjelmezbe öltöztetve a legléhább életett folytatta, mint folytatta valamikor „a latin országban.“

Ha jól emésztett s történetesen józan volt, még lehetett kegyelemre számitani, de a cynicus megjegyzések sohasem maradtak el. Többek között megengedte egy lelkésznek az elfogott papok meglátogatását a következő engedély mellett: Q polgár, ki az ugynevezett isten szolgájának vallja magát, bebocsátható.“

Chaudey neje és fia iránt ropoant brutalitással viseltetett. Azon látogatás alkalmával, mely e nőnek és fiunak utolsó kisérletül tanácsoltatott e szavak mellett simogatta a fiu arczát: „Hallod e kicsi, azt mondják, hogy apádat holnap agyonlővik!“

Bonjean elnökhöz egyszer éji 11 órakor vezettette be magát, tréfákat üzött vele s e szavakkal kinozta: „Hiszen tudod öreg, hogy holnap lenyakaznak.“

Az események rohamosan fejlődiek. A versaillesi csapatok lassan, de biztosan haladtak. Ha Rigault verszomját csillapitani akarta, sietve kellett hozzálátnia. És meg is tette, hogy bakómüvétől el ne üssék. Május 18-án gyorsan szervezte a juryt, mely 19-kén már hozzálátott a véritéletek végrehajtásához. Ha Rigault megsemisitési müvében nem zavartatik meg, bizonyosan tultett volna az első forradalom Jeffryes és Tinvilesein.

A csapatok már a városban vannak, a küzdelem az utczákban dühöng. Május 23-kán kiválasztja embereit és elmegy St Pelagie ba. Az éj sötét — távolról puskaropogás hallszik. „Föl Chaudey!“ „Itélet nélkül akartok meggyilkolni? Hiszen mint köztársasági és becsületes ember mindig megtettem kötelességemet. Rigault! hiszen tudja, hogy nőm és gyermekem van!“ A commune ügyésze piszkolódással és élczekkel felel. Chaudeyt a falhoz támasztják s agyonlövik. — Rigault folytatja a körmenetet, s hogy a gyilkolást sommásan gyakorolhassa, helyetteseket küld a Mazasba és a Roquettebe. A hol ő és segédei fellépnek, ott holt tetemek maradnak.

A véritéletek nem elégitik ki sem őt sem a jóléti bizottságot; nerói kivánságaik támadnak: Párist fel kell gyujtani. Rigault magára vállalja a Praefecturát és az igazságügyi palotát s szervezi a gyujtogatók munkáját; hogy buzgalmuk ne lohadjon, élczeivel tüzeli fel őket, vad tréfái pattantyuk módjára hullanak mindenfelé. Miután vérszomját lecsillapitotta, Párist lángtengerben uszni látta, örül a pusztitás müvének, hangosan felkaczag és megugrik.

A pusztitás csak félig sikerült, a menekülés sehogy sem sikerült. Reáismertek, megfogták, a Sorbonne egyik zugába támasztották s avval tisztelték meg, hogy főbelőtték.

Ilyen volt életpályája és vége egy ifju embernek, kit a történelem valódi ördögi humorral az események legelső sorába állitott; Sajnálatra méltó az a nép, melynek sorsa — legyen bár csak futólagosan is, ily féktelen erők befolyása alá kerül.

J. N. + O.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1.300,000 gyümölcsfa van, középszámitás szerint 3 millió sester a gyümölcshozam (egy sester =10 kupa), ennek az ára $2^1/_2$—3 millió frankra tehető. Egész Svájcz évi átlagos gyümölcstermése 20 millió sester, igy minden főre 8 sester esik. A gyümölcsnek csak kevés részét fogyasztják el nyersen, nagy részéből bort sajtolnak, vagy eladják a külföldnek, pl. 1862-ben csupán Friedsrichshafenbe (Würtemberg) 150,000 mázsát szállitottak; zürichi és graubündeni cantonban sokat megaszalnak. A baseli, zugi, schwyzi, Kirschwasser (cseresznyepálinka) igen nevezetes kereskedelmi czikk.

A svájczi munkásosztálynál az almabor nélkülözhetlen, ez a reggel 9 órai és délután 4 órai ételénél a kenyér mellé való; a nyári meleg napokon hüsitő hatása által fölöslegessé teszi a sok vizivást, s igy még betegség ellen is véd, a jól készitett körtebor pedig szeszes, jóizü, s Erdély némely vidékein és a Svájczban szürt szőlőlevet fölülmulja.

Az erdei fák közül tiszta, vagy vegyes állabotban láthatni a tülevelüek közül az erdei pinus sylvestris, vörös pinus larix, jegenye pinus abies, és fekete fenyőt pinus austriaca; a lombos fák közül a tölgy három faját quercus pedunculata, sessiliflora, cerris, a bükk fagus sylvatica, gyertyán carpinus betulus, kőris fraximus excelsior, a nyárnak több faját populus tremula, nigra, canescens, juhar acer, szil ulmus, eger alnus, nyir betula alba és hársfát tilia grandi, parvifolia, az Alpeseken a boróka juniperus communis és henyefenyőt pinus pumilis.

Az erdők jól kezeltek, ugy az állami, mint a magánerdőkben rendesen alkalmazott, szakavatott erdőszök vannak. Tüzelőszerül szolgál az erdei fákon kivül a cox, barnaszén, a nagyszámu, néhol gazdag tözegtelepek ásataga és a bőrcserzésnél kihasznált tégla, vagy hengeridomulag összehajtott cserhéj.

Keritést a telkek körül nem mindenhol láthatni, a hol van kő, fenyőlécz vagy karó és eleven gyepüből áll. Igen szép, olló alatt tartott eleven gyepüket láthatni több faju fenyő, gyertyán, galagonya, fagyalfa és puszpángból.

Izlésteljes kő, vagy fából épült emeletes házaik villámháritóval ellátva, a legtöbb tüzkár ellen biztositva. Istáló, csür sokhelyt összeragasztva a házzal, s ugy épitve, hogy minden termesztményük födél alatt van.

A trágya igen czélszerüen kezelve, az elszálló ammoniák gypszeli behintés által lekötve. A barmok alá alomnak a szalmát, sást, falevelet, hegyes vidéken az erdei növényeket, ördögbordát, mohát, fenyőgalyat használják. Minden trágyadomb mellett vagy alatta trágyalé tartó gödör. A szobában mosogató kőmedencze, mely az árnyékszék emésztőjével egy csatorna által összeköttetésben áll, s igy minden mosadékot ezen le az emésztőbe bocsátanak, melyet aztán szekeren e végre készitett hosszu hordókban, vagy a hátukon puttonban kihordanak; nemcsak a rétek és más gazdasági növények, de a kertekbe a konyhai növények öntözésére is. A szilárd istáló vagy compost trágyával a réteket késő őszön trágyázzák, tavaszszal a szalmát fölgereblyézik és megszáritva még egyszer alyaznak vele. — Kaszálás után, ha már a fü pár hüvelyknyire nőtt, a réteket güllézik. (A güllé = higtrágya és emésztő gyüledék), a hereféléket gypszezik. Kivétel nélkül minden gazdánál vannak compost dombok, hová mindenféle, a gazdaságban összegyüjtött szemetet, gazt, utczaport, sárt utak széléről, sánczokból s egyebünnen lehántott gyepréteget összeraknak rétegenként ugy, hogy mindig egy rend istálótrágya is van, s ezt a rétek trágyázására használják.

Vannak kölcsönös állatbiztositó és védegyletek, számos gazdasági egyesület, pl. csak a zürichi cantonban 17. A közlekedés előmozditása végett a tavakon számos gőzhajó, kisebb-nagyobb vitorlás és kézi evezős hajócskák, csónakok; a folyókon többnyire kő és vashidak; a szárazon igen élénk, szét ágazó vasutak, jól kövezett ország- és közlekedő utak, melyeken nevezetes, hogy bizonyos távolban kis kivágások vannak, hová az utra szükségelt kavicsot rakják le, s igy mig egyfelől az utak szélességéből a prismákkal a legkevesebbet sem vesznek el, másfelől meg van kimélve a kavics, hogy nem taposódik le a szekerek által.

Az országutak néhol emberi erőt meghaladni látszó fáradság és költséggel állittattak, mint pl. a szentgothárdi, furkai kigyódzó hegyi út 6000—8000 láb magasan a tenger szine fölött; Andermatt mellett a Teufelsbrückénél és a Vierwaldstädti tó partján az Axenstrasse meredek kemény sziklába vágva, vagy alatta átfurva. És mégis az utvámot csak hiréből sem ismerik az egész országban. A kisebb városokban is mindenhól gázvilágitás. Minden helységben levélposta fel és kiadás; gyönyörü vizvezetékek.

Vajh mikor birja Magyarország megköszöniteni e kis hazát, melynek roppant hegyei és szikláiban csak a durva kő, de semmiféle nemes, vagy csak nemtelen ércz sincsen!? mégis a fáradhatlan szorgalom és munkásság, ha nem is gazdaggá, de jó élhető országgá varázsolta át, hol a kevés becsü papir helyett csengő arany és ezüstpénz van a forgalomban.

Ime erdélyi hazámfiai ezeket irhatom röviden látás után, igyekezzünk mi is, követni a szorgalmas svájcziakat ne mondjuk mindig csak azt, hogy az apám is igy meg igy tett, s mégis jól megélt, biz én sem teszek másképp; mások voltak akkor a viszonyok, mások most; gondoljuk meg, hogy az álló vizből mocsár, s ebből fójtó gáz lesz, mely elöli a tenyészetet körülötte, mig végre a napheve az egész mocsárt kiszáritja, s a benne élt lomha állatok is elpusztulnak; de a csörgedező patakból üditő vizet merithetünk, partja virágdus, kiapadhatlan vizében fürge halak viczkándoznak, minél tovább halad annál nagyobb lesz; haladjunk a gazdaság terén mi is (de még más téren is) nehogy helyt állván, a haladás napsugarai a hazánkban tanulni kezdő müveltebb idegenek kiszáritsák a tavat fölöttünk, az az, birtokunkat lassanként restségünk miatt kezökbe keritvén, azon vegyük észre magunkat, hogy befognánk, de nincs mit, szántanánk, de nincs hol, vagyis iskolai szójárás szerint: lenni már nem vagyunk. Igyekezzünk elméletet is tanulni a gazdaságban, hogy tudjuk mit és miért teszünk, „mert az elmélet nem egyéb, mint biztos kulcsa a gyakorlati életnek.“

Zürich, 1871 junius 28.

Gagyi Samu.

Franczia ország.

Jellemzőnek tartjuk az olasz-franczia viszonyokra nézve, hogy a franczia sajtó darab idő óta határozott ellenszenvvel szól az olasz kormányról, több párisi lap többek között attól tart, hogy Olaszországnak kedve fog támadni viszszacsatolni Nizzát és Savoyát. A franczia sajtó e mellett igen zokon veszi azt, hogy az olaszkormány azon fáradozik, mikép az indiai posta ezentul Marseille helyett Brindisin át vegye utját Egyes franczia lapok még azon gyanunak is kölcsönöznek kifejezést, hogy Olaszország szitja az algiri zavarokat. Ez utóbbi gyanusitás alaptalansága oly kézzelfogható, hogy csodáljuk, miként merülhetett föl a franczia sajtóban.

A franczia választások eredménye még mindig foglalkoztatja a párisi lapokat. A klerikális sajtó természetesen dühöng a mérsékelt republikanusok győzelme miatt. Az „Univers“ többek között azt állitja, hogy a választások eredménye nem nyujt garanciát a béke, rend, sőt még az alkotmány fentartására nézve sem. — Természetesen a klerikálisok meggyőződése szerint csak a szenteskedő Chambord gróf kegyes uralma biztositathatná Francziaországnak a békét, rendet és alkotmányt.

Thiers levelet intézett mult hó végén a pápához, ki jun. 28 án vette azt át Harcout gr: franczia követtől. E levélnek Harcout gr. azon értesitése szolgált indokául, mely szerint a pápa készül Rómát elhagyni, és Francziaországba menni. Thiers e szándék valósitása esetén azt hiszi, hogy a fogadtatás meg fogna ugyan felelni a franczia népnek a pápa iránt tanusitott ragaszkodó szeretetének, de Thiers e terv valósitása előtt kötelesnek érzi magát a felelősségnél fogva, melyet e dolog maga után vonhatna, megjegyzést terjeszteni a pápa elé.

Tekintve azt, hogy a rend ügye általában mindenütt veszélyeztetve van, és kihivó megrázkódtatásokat mindenesetre kerülni kell Francziaországnak is, mint a többi hatalmaknak el kelle fogadni Olaszország egyesitését. Jóllehet Francziaország legfőbb szerencséjének tartaná menhelyet adni a catholicismus fejének, mégis félő, hogy a pápa vallási jellegének fénye csorbulást szenvedne, ha elhagyná a vatikánt. Olaszországnak akkor oka lenne neheztelni a pápa iránt tnusitott vendégszeretetért s csak nehezitené Francziaország helyzetét.

A pápa Francziaországban sohasem foglalhatná el azon állást, mely neki az olasz parlament által elfogadott garantia törvényben biztositatott. Francziaországban a pápa az átalános törvény hatalma alatt állana. Thiers végül tudatja, hogy Francziaország Olaszország s a pápa között kibékülést megkisérlend.

A Patrie szerint a versaillesi hadsereg ujjan szerveztetvén Mac-Mahon főparancsnoksága alá adatik és hat hadtestre leend osztva. Az 1-ső hadtest Montaudon tbk alatt Párisban állomásoz, a 2-ik Bataille alatt Páris és St. Germainben, a 3 ik Dubarail alatt Rambouilletben, a 4-ik St Cloud, Renii, Mont-Valérien és Villeneuve-Étangben Clinchamps alatt, 5. Satory és Versaillesban Clinchamps alatt (?) és a 6. Lyonban Bourbaki alatt. — Ladmirault nem fogadta el a párisi főparancsnokságot, Vinoy kilép a szolgálatból s a „becsületrend nagy kanczellárja“ czimet nyeri. A párisi őrség 40,000 emberre szállittatik le.

A „M. Polg.“ eredeti távirata.

Feladatott Pesten julius 12-én 10 óra — p. d. e.
Érkezett Kolozsv. julius 12-én 11 óra 38 p. d. e.

A legitimista olub nem csatlakozik Chambord manifestumához, hirlik, hogy a mérsékelt republikanusokhoz csatlakozik. Bismark, Favre Gladstone gratuláltak Beustnak delegationalis beszédeért. A németek az Oise, Seine és Marne departementokat másfél milliard évvégéveli lefizetése után hagyják el. A béosi birodalmi gyülés császári irattal elnapoltatott.

A „M. P.“ távirata a bécsi börzéről. juli. 11. 5% Metaliques 59.40 frt. 59.25 — 5% nemzet kölcsön 68.90 — 1860-diki államkölcsön 101.10. Bankrészvény 770. — Hitelrészvény 283.— — London 123.50 — Ezüst 121.50. — Cs. k. arany $5.84^5/_{10}$ — Napoleondor — franc 9.84.

Földtehermentesitési kötvények Magyar 7990. — Temesi 77.50. — Erdélyi 75.75. Horvát 86.25.

HIRHARANG.

*** **A nagyvárad kolozsvári** államutvonal f. év. julius 11-én a forgalomnak átadatott, miről a tekintetes szerkesztőség tudás és tudatás végett ezennel értesittetik. Kolozsvártt, julius 12-én 1871. A m. k. mérnöki hivatal. Székely, főmérnök.

(o) **Reményi Ede** hegedü müvész, tanitványa Ploteényi Nándor kiséretében kedden estve megérkezett s ma tartja első hangversenyét a városi redoute-teremben. Tekintettel a kinálkozó müélvezet minőségére nem is szükséges, hogy a hangversenynek jó sikert jósoljunk.

*** **A dobokamegyei** árvizkárosultak részére szerkesztőségünknél adakoztak: Simai Miklós 5 frtot, Farkas Gergelyné uraszszony 2 frt 50 krt, mlgs Koserü Mózes apát ur 3 frtot, Fehérváriné, sz. Balog Amália urnő sajó szentandrási gyüjtése 12 frt, ehez névszerint járultak: Balog Amália, Fehérváriné 5 frtot, Veszprémi Ferencz 1 frtot, Stern Sia 15 krt, Löw Michael 15 krt, Runkán Juon 20 krt, Borzán Pantilimon 10 krt, Felekán Juon 20 krt, Salak Ferencz 20 krt, Laurentius Fehliorean 40 krt, Székely Károly 50 krt Moldovay János 30 krt, Rauch Georg 20 krt, Gabriel Husmer 50 krt, Dondon Simon 15 krt, Sztankovszky Gervasius 15 krt, Dohi Ferencz 50 krt, Balog József 2 frtot. — **A szt. Lászlói-a k**részére mlgs Keserü Mózes apátur 3 frt. Főösszeg 27 frt 50 kr. A begyült pénzt midőn szerkesztőségünk illető helyére juttatná, mély köszönetét fejezi ki a sujtottak nevében a kegyeletes adakozóknak.

(o) **Csernátony Lajos** az „Ellenőr“ szerkesztője lapja hétfői számában kedélyesen bucsuzik olvasóitól. Pár hétre tengeri fürdőbe rándul egészsége helyreállitására.

(o) **A magyar rendőrök** kongressusa hétfőn tartá első ülését az országház terében. Elnöke Kajdacsy Antal baranyamegyei csendbiztos lett. A gyülés egy emlékirat készitését határozta el, mely a kormánynak elő fog terjesztetni, s melynek kidolgozása egy 15-tös bizottságra hagyatott.

(o) **Gróf Ráday** hosszu keze jelenleg már Nagy-Váradon is érezhető, a hol egy megugrott bünös biztosát keresi.

(o) **Derzsi József** ur folytatja levelezését a „Kolozsv. Közlönyben“ s az utolsóban reátért a muzeumra. Beismerjük, hogy jókat is mondogat. Hanem azt az alvást, a melyről az erdélyieket vádolja, nem lehet oly általánosan s minden kivétel nélkül alkalmazni. Lám az erdélyi muzeumegylet utolsó közgyülésén is előállott tiz szavát álló ember, a ki dolgozni akart; előterjesztett oly inditvány, a melynek elfogadása csak hiuságon és maradiságon mulhatott, nos hát mult is. B. A. tanár azt mondta: maradjunk a réginél, és valóban a réginél vagyunk ma is, sőt hanyatlottunk is, mert hát a tagok nem látván semmi eredményt, semmi életet: elmaradtak. A kormány nem tesz semmit; pedig kérdje meg csak Dersi ur Berlinben, mennyit tett a kormány addig, mig megszerezte a muzeumnak az auctori jogot. Erre meg Pauler ur azt mondja, hogy nem lehet, mert a hadügyér a tábori sapkán akar változtatni s ez mindenesetre elébb való dolog. Azután hát tudnánk mi sok embert, a kit Berlinben megszállott a lelkesedés — épen ugy mint Dersi urat — s mire haza kerekedett, vett magának egy hosszuszáru pipát, füstje mellett pedig mind halálig azon gondolkozott, hogy hát mekkora lelkesedés van benne: köveket, bogarakat nem szedhetett, ezt hasa sem engedte meg, s különben is németnek való dolog az efféle, a melyet nálunk kikaczagni szokás. Különben erre közelebbről még visszatérünk.

(o) **Az épülőfélben lévő** bécsi városházának boros pinczéje is lesz, mégpedig a régi német városok szokásához hiven egy ugynevezett „Rathskeller.“ A bizottság, mely a pincze berendezése felett tanácskozott, abban egyezett meg, hogy minden tekintetben mintaszerü pinczét állit, melyben az egész birodalom bor fajai képviselve és kezelve lesznek.

(o) **Liszt Ferencz** külföldi utján Lipcsébe érkezett, hol a pálya udvarban sok tisztelője várta, ezek között tanitványainak legjelesebbike a kis Tausig is.

(o) **Faidherbe tábornok** egy nagyobb müvet irt a franczia éjszaki hadsereg viselt dolgairól. A munka „Gambettának lángoló hazafisága elismeréseül“ van ajánlva.

*** **A „Speise karték“** „Tariffok,“ stb. korának gyermekeit mélyen megpirithatja az a magyar étlap, melyet a „Reform“ közelebbi száma közöl. Egy magyar nádor étlapja ez, Nádasdy Tamásé, az 1547-ik husvétünnep teljes menuje, mely teljes szövegében s az eredeti „helyes irás“ szerint igy szól: Husvét napian zentelt borulhus susaual (zuzával) parey orial ludfi wadhus teiesetek (teljes étek) waczorrara szentelt sült, parey wadhust tikfi elesleuel teiesetek, ebedre szentelt pareyt szalonnaual wadhust teies tehenhus kapan spinatal, wacsorara sült tejfellel nulhus teies etek leues keuerem (kövéren), ebedre sült leues keuer hidfi lean sariaual paray uj szalonaual heialt borsó tehenhust tikfiat töltve... kompost narancz nul lutfi parey borin spekel teies etek.“ Bizony sokat felejtettünk a magyar nyelvből 1547 óta.

(o) **A „Nefelejts“** beszély pályázata egy uj irói nevet hozott felszinre, a 40 aranyat ugyanis Nagy László nyeré el „a ki nem akart regény-hősnő lenni“ czimü beszélyével. Dicséretet aratott P. Szathmáry Károly és Bolgár Emil.

(o) **A „Pester Lloyd“** németségére alkalmazott támadásokat avval viszonozta a sors malitiája, hogy Kassán „Oberungarischer Lloyd“ czim alatt fia született; kaptuk a mutatvány-számot s nem volt örömünk benne.

(o) **A német hirlap irók** idei gyülése mely Boroszlóban tartatott, befejezte müködését. Jövő évre gyülhelyül Nürnberg, Mannheim, Hamburg és Strassburg hozattak javaslatba, az eldöntés azonban elhalasztatott.

(o) **Anderssen „Psyche“** szobra, melynek eltöréséről a minap megemlékeztünk, kevesebb kárt szenvedett mint a mennyit az első hirek állitottak; az esés folytán csak szárnyai törtek le s ezeket két müértő ügyesen visszahelyezte. A szobrot háromezer talléron megvette a német csaszár, ezer tallért reáfizet a berlini müegylet.

(o) **Dr. Haller Károly** jogtanár ur e napokban jegyzé el társas köreink kedvenczét a szép és szelidlelkü Szentkirályi Gizella k. aszszonyt. E frigyben magában meg van az áldás.

(o) **Egy ájtatos társaság** megrestelte a Fogarasy Mihály püspök ur 1320 krajczárját — vagy is azt, hogy annyiszor felhordtuk neki — Fogarasy-fillér (ad normam Péter fillér) gyüjtést rendezett tehát. A gyüjtés eredménye 500 krajczár, közönségesen mondva 5 frt lett, mely összeg a szent-lászlóiak javára a „M. P.“ szerkesztőségénél letétetett. A társaság joggal követelheti, hogy ezentul csak 820 krt hordjunk fel ő excellentiájának. Megtettük.

(o) **A Dynamit** nevü robbantó-szerrel való halászatról szólottunk már. Csehországban Pilsen közelében valaki bérbe vett egy folyó részt, hol e halászatot bővebben alkalmazta. A töltények elsülyesztése és elrobbantása következő eredménynyel járt: megöletett körülbelől négy mázsa hal, melynek legnagyobb része pecsétes és kellemetlen szagu lett, ugy hogy csak negyven fontnak lehetett hasznát venni. A hirdetett haladás tehát nem egyéb halirtásnál.

*** **A marosvásárhelyi lövész-torna**egylet alapszabályai még 1868 május 14-ikén felsőbb helyen elfogadtatván, a tettleges fölállitás azóta a városi hatóságon mult, mely a szükséges helyiségekhez kivánt területet az Elba-sziget végében mint legalkalmasabb helyen nevetséges okokból megtagadván, minden áron a Postaréten akar területet kijelöltetni. Ezen el nem fogadható végzés ellen mint tudjuk a a belügyészséghez folyamodás intéztetett, melyet azonban a tanács idei april hó óta jónak és hazafiasnak látta föl nem terjeszteni. A szervezés küszöbén ajánljuk az ily gyors és erélyes férfiakat a polgárok különös figyelmébe. Maros-Vásárhely, julius 11-kén 1871.

Egy polgár.

— **Gyulai Pál**, hogy megint a közönség közé vihesse az uj hirlapirói segély és nyugdijintézet elleni mérgét, szükségesnek látta a lapok utján kinyilatkoztatni, hogy ő csak azért maradt benn a választmányban, hogy ott az irói segélyegyletet képviselje, vagyis, hogy az uj intézményt az irói segélyegylet javára megbuktathassa. Kár volt kinyilatkoztatása, ezt különben is jól tudtuk. M. U.

— **Árvay Gergely** prémontrei kanonok és academiai tag élte 81-ik évében, Budán, f. hó 7-én elhunyt. A tisztes veterán egykor az akadémiának munkás, a társadalomnak pedig kedvelt tagja vala.

— **A Ludoviceum alap**. A közös had ügyminiszteriumnál már folyóvá lett ludoviceumi alapok átvételére a magyar kormány részéről egy hármas bizottság küldetett ki, mely Ordódy Kálmán hovédelmi miniszteri osztálytanácsos, Boncz kincstári államügyész és Jaczkó Vilmos számvevőségi igazgatóból áll.

— **A városi főispánok kinevezésének** kérdése mindinkább eldöntéséhez közeleg. A miniszteranács már a mult hét folyamában tárgyalás alá vette az ügyet, s tizenkét tizenhárom kinevezést végleg megállapitott. A további tárgyalások e hét folyamában fognak folytattatni. A kinevezések egyszerre tétetnek közzé valószinüleg három-négy hét mulva, és pedig akként, hogy az uj főispánoknak legalább egy havi idejük maradjon a végből, hogy az illető városok viszonyaival már előre is tüzetesen megismerkedhessenek. A városi municipiumok ujjászervezését előkészitő első közgyülést a belügyminiszterium szeptember hó első felére szándékozik összehivatni.

— **A belga trónörökös Somogyban** jószágokat vásárolván, közelébb látogatást is tett uj birtokán. Palinban népünnepben mutatták be neki a magyar népviseletet és csárdást. Nejével együtt Kanizsán is volt, honnan Triesztbe utazott.

— **Hat mázsás disznó**. Rozsnyón, Ujházy Sámuel nyolcz hónap alatt 1 db. sertést 591 fontra birt ritka ügyesség s szorgalom mellett kihizlalni; és ez eset nála a második. A nevezetesség csak az benne, hogy 12 mészáros dolgozott körülte, s vagy 50 ütést adtak a homlokára, késsel 25 ször szurtak bele, s hogy életét elvehessék, 3 „spennagelt“ vertek a fejébe, s mégis élt.

— **Megszökött**. A bécsi rendőrség táviratilag uton értesiti a pestvárosi főkapitányságot hogy Gärtner Károly comptoirista 24000 ft elsikkasztása után megszökött. Az illető csak németül beszél 30 éves, beteges szemü, és telt szakált visel.

(o) **Jogász gyülést** terveznek a csehek, gyülhelyül Prága szemeltetett ki, részvételre pedig az összes szlávság fog felszólittatni. A változatosság kedvéért Csehország nagyobb városaiban Huss emléke megünnepeltetik.

*** **Árjegyzék**. julius hó 6-n tartott hetivásárról (alsó a. mérő középár.) Tisztabúza 6 frt 58 kr. elegybúza 4 frt. 80 kr. rozs 4 frt. 56 kr. zab 2 frt. 46 kr. törökbúza 4 frt. 50 kr. pityóka 3 frt. 20 kr. marhahus fontja 22 kr. Kolozsvártt julius hó 6-n 1871.

*** **Kimutatás** a tordai kisegitő-pénztár egylet forgalmáról junius havában. Bevétel: Pénztári maradék május hóról 1564 frt. 31 kr. Havi rendes és rendkivüli betételek 14362 frt. 37 kr. Könyvdij 30 frt. Kamat, provisio és váltódij 1033 frt. 04 kr. Bélyegdij 47 frt. 50 kr. 152 tagtól visszafizetett kölcsön 47902 frt. összes bevétel: 64939 frt. 22 kr. Kiadás: 193 váltó mellett kölcsön 47582 frt. Kezelési kiadás 567 frt. 49 kr. Bélyegre 47 frt. 50 kr. Tőke visszafizetés 13639 frt. 75 kr. Pénztári maradék 2102 frt. 48 kr. Összes kiadás: 64939 frt 22 kr. Wolff Gábor, igazgató. Májai István, jegyző. Szentpéteri Antal, pénztárnok.

*** **A maros-ludasi kisegitő pénztáregylet** jelenlegi kimutatásával örömmel közöljük az ottani életrevalóság szép tanujelét. 1871. junius elsőtől kezdve egész 1871 julius elsőig. Bevételek: Részvényből 362 frt 32 kr. Betételből 3260 frt. Kamatból 73 frt 20 kr. Kezelésért 60 frt. Összes bevétel: 3755 frt 52 kr. — Kiadások: Kamatra 3437 frt. Irodai költség 63 frt 36 kr. Összes kiadás: 3500 frt 36 kr. Pénzkészlet 255 frt 16 kr. Hantz Pál, helyettes igazgató; Nyerges József, pénztárnok; Kazatsai Antal könyvvezető.

(**Necrolog.**) Rettinger Frigyesné született Zászlófi Katalin, a maga, férje és egyetlen gyermeke: Katalin; ugyszintén testvérei: özvegy Mály Antalné, özvegy Gajzágó Dánielné, dr. Meskó János és ezek gyermekei; nemkülönben számos rokona nevében fájdalomdúlt kebellel jelenti, hogy határtalanul szeretett anyja, a legnemesebb lelkületü nők, a legjobb anyák s nagyanyák egyike, özv. **Zászlófi Miklósné** született Meskó Katalin életének 76-dik-, özvegységének 42-dik évében, hosszas betegség következtében, a haldoklók szentségének ájtatos fölvétele után, folyó hó 10-kén éjjeli 1 órakor megszünt élni. Béke poraira.

T. és felelősszerkesztő K. PAPP MIKLÓS.

Nyilttér *)

Idegenek névjegyzéke Blasini szállodájából Kolozsvártt, julius 9-dikén 1871. Kis Bálint, birtokos, Tövisről. Grün Margit, asszonyság, Brünből. Schönberg kapitány, Brünből. György Elek, birtokos, Szilágy-Nagyfaluból. Szabó Irma kisasszony, Debreczenből. Nagy Gusztáv, gyógyszerész, Pestről. Kovács Albert, gyógyszerész, Pestről. Márián György, birtokos, Pestről. Klém Józsefné, K. Fehérvárról. Hernay Lajos, állatorvos, Edelényből. Nalátzi Dánielné Dézsről. Berger Endre, gazdatiszt, Edelényből. Holtzer Vilmos, gyógyszerész B. Hunyadról. Lukács János, birtokos, M. Vásárhelyről.

Julius 12-kén.

Szabó Ferencz, birtokos, M.-Vásárhelyről. Kleffler, K.-Fehérvárról. Baruch József, M.-Vásárhelyről. Sándor Albertné, birtokos, Három-Székről. Czirner Nándor, kereskedő N.-Enyedről. Torma Károly ürnő, főispánné, Dézsről. Márkus Ödön kereskedő, Pestről. Jenei György kereskedő, N.-Enyedről. Kánitz Károly kereskedő, Pestről. Krontsak Emil, gazdatiszt, Pestről. Divide Vilmos kereskedő, Pestről. Balog Ferentz kereskedő, M.-Vásárhelyről. Oldal nep. János, tanár, Kolozsvárról.

*) E rovat alatti megjelenő czikkért a szerkesztőség semmi felelősséget sem vállal. Szerk. —

BCU Cluj / Central University Library Cluj